

Emlékeim Kovács Mátéről*

A szónak hagyományos értelmében nem voltam tanítványa Kovács Máténak. Mégis egész életemben, sőt egész családom életében – elsősorban könyvtárosi, szakmai pályánk alakulásában – meghatározó szerepet töltött be.

Édesapám, Molnár Pál az ő tanácsára változtatott pedagógusi pályáján, és lett könyvtáros. Az én könyvtárosi pályaválasztásomat is döntően befolyásolta. Férjem, Kertész Gyula és Kovács Máté tanítványi-tanári szakmai kapcsolata az ELTE könyvtár kiegészítő szakán kezdődött.

A Kovács és a Molnár család kapcsolatainak kialakulása az egyetemi évekig nyúlik vissza. A szoros barátságot az egyetemi évek után is megőrizték. A meghatározó helyszín Debrecen volt. Mi – mindkét családban a három-három „gyerek” – együtt nőttünk fel. Hiszen néhány hónap különbség volt a két családban egy-egy „gyerek” születése között. Öcsémnek, Pálnak Kovács Mátéék lettek a keresztszülei, Máténak – Kovács Máté fiának – az én szüleim, de velem is keresztszülei gondoskodással törődtek.

A két család az 1940-es években csak földrajzilag került távol egymástól. A Kovács család Budapestre, a Molnár család Máramarosszigetre, majd Hajdúböszörménybe költözött. Nyaranta azonban gyakran együtt voltunk, elsősorban Tahiban. Mi, „gyerekek” hol az egyik, hol a másik családnál töltöttük a vakáció egy részét. A családfők eközben is gyakran találkoztak, leveleztek. Mi zártabb család voltunk. Kovács Máté széles társadalmi kapcsolatai, politikai aktivitása, tájékozottsága a mi családunk számára is fontos, értékes volt, sok segítséget jelentett, hiszen előtünk is tágabbra nyitotta a világot.

Édesapám jó barátja ösztönzésére és támogatásával hagyta ott a tanári pályát, és került 1957-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi Könyvtárába. Gazdag nyelvtudása révén a külföldi könyvcserre volt a feladata. Munkája eredményeként 40 000 kötettel gazdagodott a KLTE könyvtárának állománya.

Kovács Mátéval folyamatosan megküldték egymásnak tanulmányaikat, véleményezték azokat – és ha lehetőség adódott rá, megvitatták. Közös bibliológiai kutatásuk tervei, eredményei, Molnár Pálnak a kutatás keretében készített szakfordításai, a külföldi könyvekről írott ismertetései és annotált bibliográfiája megtalálhatók az OSZK Kézirattárában Kovács Máté fondjában, mintegy 1300 lap terjedelemben. (Jelzete: 210/196-505.lev.) A további kéziratok KLTE Kézirattárában vannak. A főleg magánjellegű leveleket még a család őrzi. A közös kutatási program gyümölcseként Molnár Pál több tanulmányt is publikált:

- Vita a könyv- és könyvtártudomány viszonyáról a szocialista országok szakirodalmában. In: Könyv és Könyvtár. VI. köt. Bp. 1967. 107–170. p.

* Az alább következő két cikkel folytatjuk augusztusi számunkban megkezdett, Kovács Máté emlékezetét ápoló, szolgáló sorozatunkat.

- A tudományos együttműködés és a nemzetközi kiadványcsere kérdései az UNESCO budapesti konferenciáján. = *Alföld*. 1960. 6. sz. 144–148. p.
- A bibliológia (könyvtártudomány) vitás kérdései két szovjet országos tanácskozás tükrében. = *Könyvtári Figyelő*, 1967. 1–2. sz. 33–48. p.

Édesapám, Molnár Pál bekapcsolódott a tervezett *Magyar Enciklopédia* előkészítő munkálataiba is.

Érettségim után vita tárgyát képezte a családban továbbtanulásom iránya. Én a zene, a sport vagy a bölcsész tanulmányok között ingadoztam. A döntést Máté bácsi hozta meg: „*Kati legyen könyvtáros*”. A könyvtárosi pálya vonzó bemutatásával meggyőzött. Ezzel eldőlt a pályaválasztásom, amiért egy életre hálás vagyok. Máté bácsi a legszebb szakmát javasolta. Egész pályám során – bár kis kiterővel, amikor minisztériumi tisztviselőként csak érintőlegesen foglalkoztam könyvtárüggyel – könyvtáros voltam és maradtam.

Budapesten a tanulmányi időm alatt a Kovács családdal folyamatosan kapcsolatban voltam. Az örökké éhes kollégiumi diákok Kovács Máté és drága felesége, Ica néni rendszeresen jóllakatta, és étellel, itallal ellátva engedte vissza a kollégiumba. A hétvégéket gyakran a Kovács családdal töltöttem, és a lányokkal, Ágnessel és Ilonával jókat beszélgettünk.

Máté bácsi rendszeresen behívott a dolgozószobájába, beszámoltatott tanulmányaimról, és ami a legfontosabb, okos tanácsokkal látott el. Nem egyszer korholt is. Az arcát, különösen a szemét figyeltem, ami időnként szigorú, időnként kedvesen, elnézően mosolygó volt. A mutatóujját felemelve adta a bölcs tanácsait, útmutatásait.

Csak utólag döbbenek rá, hogy fiatalos hevülettel – akkor már a debreceni városi könyvtár igazgatójaként – fel sem fogtam annak a jelentőségét, hogy milyen tanulságos és nagy dolog együtt ülni Kovács Mátéval többek között az MKE országos elnökségi ülésein.

Szóval vagy szemmel mindig értésemre adta mondandómmal, viselkedésemmel kapcsolatos véleményét, gyakran nem titkolva kritikáját sem. Hogyan lehet, hogy soha nem bántott meg? Ugy, hogy mindig az apai segítő szándékot éreztem a gesztusaiban, megjegyzésiben. Respektáltam nagyon, de félelmet, szorongást soha nem váltott ki belőlem. Azt hiszem, ez volt Kovács Máténak a varázsa, emberiségének, pedagógiai érzékének igazi a titka.

Édesapám halálakor is Máté bácsi volt, aki a családunkat felkarolta, erőt adott, irányított bennünket tehetetlen fájdalomunkban.

Családunk harmadik tagjának, férjemnek Kertész Gyulának és Kovács Máténak az emberi és főleg szakmai kapcsolata is életre meghatározó volt a pályakezdő fiatal könyvtáros számára.

Kertész Gyula szükségét érezte annak, hogy a bölcsész diploma mellé a könyvtár szakot is elvégezze az ELTE levelező tagozatán. A professzor és a diák kapcsolata itt még szorosabbá vált. Kovács Máté a tanulmányok során a követelményekből semmit nem engedett, sőt még szigorúbb volt ismerős hallgatójával szemben. A diploma megszerzése után Kertész Gyula professzora ösztönzésére készítette el disszertációját *A magyar sajtó egyedi repertóriumainak fejlődése, elméleti és mód-*

szertani kérdései címmel. Később több tanulmányban foglalkozott Kovács Mátéval, illetve tartott előadást Kovács Mátéről:

- Kovács Máté kéziratos hagyatéka. In: Könyv és Könyvtár. 18. köt. Kovács Máté emlékének. Debrecen. 1997. 23–30. p.
- A regionális bibliográfia néhány elméleti terminológiai kérdése. In: Kovács Máté emlékkönyv. Bp., MKE, 1983.

Gyakran kereste fel az OSZK Kézirattárát, és tanulmányozta Kovács Máté és Molnár Pál levelezését.

Életem egy legmeghatározóbb napja 1972. augusztus 29-e volt. A debreceni kollégákkal megérkeztünk Budapestre a Magyar Tudományos Akadémia székházába az IFLA-kongresszusra. Vidáman mentünk fel a lépcsőn, amikor észrevettem, hogy fentről Páldy Róbert komor arccal néz le ránk. Felérve a lépcsőn, átölelt, és a fülembe súgta: „*Kati, rettenetes hírt kell mondjak, a keresztapja, Kovács Máté meghalt.*” Magamhoz térve kirohantam a Hűvösvölgybe a családhoz.

Kovács Máté elvesztése után azóta is úgy érzem, hogy féltő, őrző szemmel kontrollálja szakmai munkám. Időnként szigorúan, időnként mosolygó szemmel néz le rám, és emeli fel az ujját. Egy emlékezetes figyelmeztetése többször eszembe jutott: „*Mindig hamarabb vedd fel a kabátod, mint hogy rád adják!*” Vagyis légy önálló, felelősségteljesen élj és dönts!

Kertész Gyuláné

Kovács Máté előadás-vázlata az IFLA budapesti kongresszusára (1972)

Negyven esztendeje múlt annak, hogy 1972 nyarának végén (augusztus 28.–szeptember 2. között) Budapesten lezajlott az első – és mindmáig az utolsó – itthoni IFLA-kongresszus. Sorrendben ez volt a nemzetközi könyvtáros szervezet harmincnegyedik konferenciája. Az ünnepi hangulatot szomorú esemény árnyékolta be: a tanácskozás második napjának délutánján, augusztus 29-én váratlanul elhunyt Kovács Máté¹, a rendezvény egyik szervezője, a korabeli és a huszadik századi magyar könyvtárügy egyik kiemelkedő személyisége, az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács elnöke, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékének professzora.

Az IFLA végrehajtó bizottsága 1968-ban, a frankfurti közgyűlésen jelentette be, hogy négy év múlva a magyar főváros, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete rendezheti meg a kongresszust.² Az MKE elnyerte a kulturális kormányzat erkölcsi és anyagi támogatását is. Az elnökség az alapos előkészítés érdekében 1970. március 20-án két bizottságot (Társadalmi és Szervező) alakított; az előbbinek tagja lett Kovács Máté egyetemi tanár is.³ A két testület összetételét egy év múlva,